

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1907, kl. 1,30 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande.

(R. A.)

Uti en till Riksdagen den 1 mars 1907 aflåten proposition (n:o 66) har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under hufvudsakligen samma villkor och bestämmelser, som i fråga om den redan bildade lånefonden för rederinäringens understödjande stadgats med afseende å dess förvaltning och användning samt rörande dispositionen af inflytande räntor och kapitalafbetalningar å de från fonden utlämnade lån, bemyndiga riksgäldskontoret att, utöfver de till samma fond åren 1903 och 1905 anvisade belopp af tillhoppa 10,000,000 kronor, i mån af behof tillhandahålla statskontoret ytterligare 5,000,000 kronor.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande:

»Med bifall till därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar har Riksdagen åren 1903 och 1905 anvisat hvarterda året ett belopp af 5,000,000 kronor till en lånefond för rederinäringens understödjande, att förvaltas och användas i öfverensstämmelse med vissa angifna grunder, hvilka belopp riksgäldskontoret bemyndigades att i mån af behof tillhandahålla statskontoret, som hade att till riksgäldskontoret inleve-

*Lånefonden
för rederinä-
ringens under-
stödjande.*

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 38 Häft. (N:o 53.)

rera den å de från fonden utlämnade lån inflytande räntan, hvarjämte Riksdagen vid hvartera beloppets anvisande medgifvit, att de kapitalafbetalningar, som verkställdes å de från fonden utgående lånen, finge intill utgången af år 1909 tilläggas fonden.

I fråga om användningen af det af 1903 års Riksdag anvisade belopp af 5,000,000 kronor utfärdade Kungl. Maj:t den 18 december 1903 nådig kungörelse, hvarigenom fastställdes vissa allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och åtnjutande af lån från ifrågavarande fond. I samma kungörelse erinras, att lånefonden, hvars förvaltning handhafves af statskontoret, hufvudsakligen är afsedd för befrämjande af den svenska skeppsfarten på utrikes orter och särskildt i aflägsna farvatten, att rederiföretag för inrikes sjöfart endast undantagsvis kommer att understödjas med lån från fonden, och att, därest sådant lån sökes för anskaffande af fartyg, företräde kommer under i öfrigt lika förhållanden att gifvas åt den lånesökande, som låter tillverka fartyget vid svensk verkstad.

Af de i kungörelsen i öfrigt stadgade villkor och bestämmelser tillåter jag mig erinra om följande.

Ansökning om låns erhållande göres hos Kungl. Maj:t, som efter kommerskollegii hörande bestämmer lånebeloppets storlek. Beviljadt lånebelopp utlämnas af statskontoret, sedan låntagare dit aflämnat skuldförbindelse jämte sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som af statskontoret kan godkännas. Därest för beviljadt lån icke inom två månader efter därom erhållet föreläggande aflämnats säkerhet, som kan af statskontoret godkännas, skall rätten till lånets utbekommande anses förverkad. Å lyftadt lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fyra procent. Sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande sex åren årligen återbetalas en sjättedel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder senast inom utgången af det åttonde året till fulllo guld.

Sedan Riksdagen, som nämndt, år 1905 anvisat ytterligare 5,000,000 kronor till fonden, förordnade Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 2 juni 1905, att jämväl i fråga om lån från sistberörda medel skulle lända till efterrättelse de villkor och bestämmelser, som stadgats genom förstnämnda kungörelse.

*Fördelningen
af lån från
fonden.*

Lån från den sålunda bildade fonden hafva rönt synnerligen liffig efterfrågan bland rederierna i riket, i det att vid fördelningen af de af Riksdagen anvisade medel ansökningar om lån hvardera gången

inkommit till afsevärdt högre sammanlagdt belopp än det af Riksdagen anvisade.

Fördelningen af det först anvisade beloppet, 5,000,000 kronor, skedde genom nådiga bref den 15 april, den 6 maj och den 29 juli 1904. I fråga om de då inkomna ansökningarna och om sättet för medlens fördelning bland de sökande tillåter jag mig att hänvisa till hvad som anfördes af statsrådet och chefen finansdepartementet, då Kungl. Maj:t den 7 april 1905 fattade beslut om aflåtande till Riksdagen af proposition om anvisande af ytterligare 5,000,000 kronor till fonden.

Såsom då framhölls, hade kommerskollegium i den 21 och 28 juli 1904 afgifna utlåtanden öfver då inkomna ansökningar om lån från fonden — jämte det kollegium föreslagit vissa sökande till omedelbart erhållande af lån — tillika framhållit, att åtskilliga af öfriga sökande, nämligen sex sökande med ett sammanlagdt ansökningsbelopp af 885,000 kronor, jämväl syntes kollegium väl förtjänta af dylik uppmuntran, under förutsättning att erforderliga medel funnits för ändamålet tillgängliga.

Möjlighet att bereda sistberörda rederier lån från fonden yppades inom kort, i det att, såsom jämväl i berörda statsrådsprotokoll närmare omtalas, af de rederier, som genom ofvanberörda nådiga bref år 1904 tillerkänts lån, fyra af särskilda orsaker måste, helt eller delvis, afstå från de dem beviljade lånen. Härigenom blef åter disponibelt ett belopp af fonden af 645,000 kronor, som jämte 40,000 kronor af de då af Riksdagen anvisade nya 5,000,000 kronorna, eller tillhopa 685,000 kronor, Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 15 juli 1905 fördelade bland fem rederier, nämligen ofvanberörda af kommerskollegium förordade med undantag af ett, hvars ansökning återkallats.

Återstående 4,960,000 kronor af de af 1905 års Riksdag anvisade 5,000,000 kronor fördelades, efter kommerskollegii hörande, af Kungl. Maj:t genom nådiga bref den 26 januari och den 2 februari 1906. Antalet då såväl pröfvade som beviljade ansökningar, summan af sökta och beviljade lånebelopp samt sammanlagda antalet, tontalet och värdet af sökandenas fartyg framgå af följande tablå, i hvilken för jämförelses skull meddelas motsvarande siffror rörande de under åren 1904 och 1905 pröfvade ansökningar om lån från fonden.

	Vid fördelningarna af lån		
	år 1904	år 1905	år 1906
Antal pröfvade ansökningar . . .	33	5	35
Summa sökta lånebelopp . . . kr.	7,560,000	685,000	8,859,000
Sökandenas fartyg: antal	86	14	112
» » tontal	88,016	8,706	117,522
» » värde . . . kr.	20,220,000	2,281,800	25,477,400
Antal beviljade ansökningar . . .	18	5	31
I dessa begärda lånebelopp . . kr.	5,585,000	685,000	8,084,000
Summa beviljade lånebelopp . kr.	5,000,000	685,000	4,960,000

Det högsta lånebelopp, som vid utdelningarna åren 1905 och 1906 tillerkändes något rederi, utgjorde 600,000 kronor, som tilldelades rederiaktiebolaget Transatlantic till likviderande af en för ett pris af öfver 700,000 kronor beställd, till linien Sverige—Sydafrika afsedd ångare. Det jämväl denna linje trafikerande rederiaktiebolaget Nike, som förut enligt ofvanberörda nämnda bref den 29 juli 1904 tillerkänts ett lån af 300,000 kronor, erhöll nu härutöfver ett lån af 500,000 kronor, afsedt bland annat till likvid af en för samma linje afsedd ångare. Lägsta lånebeloppet utgjorde 25,000 kronor, till hvilket belopp lån tilldelades fyra rederier. Lånens storlek var alltså vid dessa utdelningar mindre än vid utdelningen år 1904, då högsta lånebeloppet utgjorde 2,000,000 kronor och det lägsta 35,000 kronor. Liksom de sökande, som anmält sig vid 1904 års utdelning, drefvo jämväl samtliga sökande vid 1905 och 1906 års utdelningar fraktfart på utländska, i vissa fall utomeuropeiska farvatten. I flertalet fall uppgafs af de sökande lånets ändamål vara likvid af nybyggda, inköpta eller beställda fartyg.

Framställningar om ökning af fonden.

Nu har styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening i en till Kungl. Maj:t den 5 november 1906 ingifven skrift gjort framställning om aflåtande till Riksdagen af proposition om anvisande af ytterligare 5,000,000 kronor till rederilånefonden.

Till stöd härför har af styrelsen framhållits, hurusom — på sätt

ofvan visats — de hittills till fonden anvisade medel icke på långt när varit tillräckliga för bifallande af inkomna låneansökningar. Hvad särskildt anginge den sista fördelningen af rederilån, hade vid denna utslutits fyra rederier, hvilka af olika anledningar ansetts icke alls böra komma i åtnjutande af lån. Af de öfriga hade flertalet fått sina lånebehof endast delvis täckta. Frånräknades de fyra nyssnämnda rederierna, framginge, att 31 rederier, som befunnits förtjänta af lån från fonden och som begärt lån till sammanlagdt belopp af 8,084,000 kronor, kunnat erhålla lån till belopp af allenast 4,960,000 kronor, eller föga mer än 60 procent af det anmälda behofvet. Det torde med visshet kunna sägas, att, om ytterligare 5,000,000 kronor funnits disponibla, deras fördelning bland endast *de* sökande, som redan då anmält sig, skulle hafva ländt den svenska sjöfartsnäringen till afsevärdt gagn. Erfarenheten bland redarne hade gifvit det kraftigaste vittnesbörd om nyttan för den svenska rederinäringen att, mot den relativt låga ränta och de goda villkor i öfrigt fonden erbjöde, kunna erhålla medel till ökande af tonnage och till rörelsekapital. Det vore för denna bland de svenska redarna allmänna erfarenhet, som styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening gjorde sig till tolk, då föreningen ansåge sig böra väcka fråga, huruvida tiden nu icke vore inne att anvisa nya medel till rederilånefonden; och syntes denna ökning icke böra sättas lägre än 5,000,000 kronor. De belopp, som under åren 1907 och 1908 skulle inflyta genom återbetalning, vore alltför obetydliga för fyllande af såväl de ofvan påvisade, ännu ofyllda lånebehofven som ock de med rederinäringens fortgående utveckling alltjämt tillkommande nya behofven.

I sammanhang med denna framställning har sjöfartsföreningens styrelse framhållit önskvärdheten af att föreskrifter blefve utfärdade om, å hvilka tider de genom afbetalningar å utlämnade rederilån till fonden återinflytande medel komme att fördelas samt när ansökningar om erhållande af lån från dessa medel borde vara ingifna, hvarjämte föreningens styrelse ifrågasatt, huruvida icke, därest nya medel blefve af Riksdagen anvisade till ökande af rederilånefonden, bestämmelse borde meddelas om den tid, inom hvilken ansökningar om lån borde vara ingifna, hvilken tid styrelsen i sådant fall ansåge kunna bestämmas ganska kort, då Riksdagens beslut kunde antagas blifva omedelbart bekant bland de i saken intresserade.

Vidare har i en till Kungl. Maj:t inkommen skrift W. R. Lundgren för den af ofvannämnda rederiaktiebolagen Nike och Transatlantic uppehållna svenska Sydafrika-linjen — jämte det han tills vidare återkallade sin under år 1905 gjorda ansökan om statssubvention för åren

1905—1909 till ifrågavarande linje med 20,000 kronor för hvarje ångfartyg, som under dessa år utklarerade från Sverige med gods direkt till Sydafrika, dock att detta understöd ej finge öfverstiga ett belopp af sammanlagdt 200,000 kronor för år — i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t ville ingå med proposition till Riksdagen om anslående af 2,000,000 kronor till ifrågavarande fond, att utgå som lån till nämnda båda bolag, till stöd för hvilken framställning anförts, att linjens båtar under år 1906 haft att glädja sig at ett så till vida framgångsrikt arbete, att fulla utlaster från Sverige till Sydafrika erhållits. Linjen hade underhållits af bolagens 6,000 tons ångare Kratas, Bia, Baltic och Atlantic, hvarjämte bolagen befraktat ytterligare en svensk båt, Jämtland. På grund af de dåliga hemfrakterna vore det ekonomiska resultatet dock icke så tillfredsställande, att icke en subvention kunnat vara berättigad, i synnerhet om den stora ekonomiska vinst, som indirekt tillförts fäderneslandet genom den svenska Sydafrikalinjen, toges i betraktande. För hvar och en af de åtta à tio lasterna, bolagen under årets lopp utfört till Sydafrika, hade intill 75 % af bruttofrakten i en eller annan form stannat inom landet i stället för att såsom förut komma utlandet till godo. Äfven af hemfrakterna hade betydande belopp kommit vårt land tillgodo. Ut- och hemfrakter kunde i rundt tal uppskattas till 2,000,000 kronor. Bolagen hade nu för afsikt att utsträcka ifrågavarande linje till Australien, dit exporten från Sverige för närvarande ginge öfver utlandet eller direkt med utländska fartyg, hvadan det vore uppenbart, att en svensk linje på Australien vore önskvärd och af stor ekonomisk betydelse för vårt land. För att emellertid med fördel kunna drifva en linje på en så aflägsen världsdel fordrades stora ångare om 7,000—8,000 tons, d. v. med kraftiga maskiner, som kunde framdrifva fartygen med omkring 11 knops fart. Då dylika fartyg kostade omkring 1,000,000 kronor stycket att bygga, erfordrades för förverkligande af nyss berörda plan ett kapital af minst 4,000,000 kronor, en summa, som det mötte stora svårigheter att på enskild väg uppdrifva. Om det nu ifrågasatta lånet erhöles, vore det bolagens afsikt att öka svenska Sydafrika-linjens flotta med ytterligare fyra ångare om 7,000—8,000 tons, d. v. s. afsedda att tillsammans med linjens nuvarande fyra ångare insättas på traden Sverige—Sydafrika—Australien. Det vore nämligen nödvändigt att med Sveriges nuvarande export på Australien taga lastfyllnad på Sydafrika och därifrån fortsätta resan till Australien, hvilken kombination äfven vore önskvärd, emedan det visat sig, att linjens nuvarande tonnage vore otillräckligt för upprätthållandet af traden på Sydafrika, som visat en glädjande stegring, sedan linjen år 1904 öppnades.

Öfver dessa framställningar har kommerskollegium den 31 december 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anfört, att tillgång till billiga rederilån af större omfattning gifvetvis vore af synnerlig betydelse för vår rederinäringens lyckliga utveckling. Då svenska redare förlade sin verksamhet till transmarina linjer och såmedelst i regel måste antagas komma att inlåta sig på täflan med redan inarbetade, kapitalstarka och jämväl af andra skäl konkurrenskraftiga utländska företag, vore behovet af dylika lån, åtminstone under linjernas tidigare tillvaro, särskildt framträdande. Ett uttryck för en sådan uppfattning finge också anses hafva kommit till synes i förberörda framställning af W. R. Lundgren. De af styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening meddelade uppgifter såväl om den efterfrågan på lån från fonden för rederinäringens understödjande, hvilken hittills gjort sig gällande, som ock om de beviljade lånen, kunde af kollegium vitsordas. Fonden hade i sin helhet blifvit tagen i anspråk. Emellertid kunde enligt uppgift från statskontoret beräknas, att medel ånyo blefve tillgängliga genom återbetalning nämligen år 1907 703,333 kronor 33 öre, år 1908 825,000 kronor och år 1909 1,666,666 kronor 67 öre. I fråga om de medel, som genom återbetalning komme att inflyta efter år 1909, syntes Riksdagens beslut innebära, att medlen skulle återgåldas till riksgäldskontoret. Intill utgången af år 1909 skulle alltså i sin helhet ett belopp af 3,195,000 kronor finnas för utlåning att tillgå, men efter sistnämnda år icke utan särskildt nytt beslut af Riksdagen några medel finnas att använda för ändamålet. Med den erfarenhet, som redan vunnits i fråga om omfattningen af lånebehovet, kunde det icke lida något tvifvel, att för tiden intill 1909 års slut sistnämnda belopp icke vore tillräckligt. Kollegium ansåge därför, att en ökning af fonden borde åstadkommas. Då det dubbla intresset af rederinäringens och exportens utveckling utgjorde anledning för staten att stödja och uppmuntra med svenska fartyg uppehållna regelbundna transmarina linjer, borde vid bestämmande af storleken af ökningen af ifrågavarande lånefond särskild hänsyn tagas till ifrågavarande framställning af W. R. Lundgren; och skulle den af Lundgren ifrågasatta åtgärden att hos Riksdagen äska anslag särskildt för beredande af lån för uppehållande af en linje Sverige—Australien vid sådant förhållande icke blifva erforderlig. I betraktande af ofvan angifna omständigheter ansåge kollegium, att det belopp, hvarmed fonden borde ökas, icke lämpligen borde bestämmas lägre än 5,000,000 kronor. Beträffande villkoren för lån af det nya beloppet borde gälla hvad i nadiga kungörelsen af den 18 december 1903 funnes föreskrifvet. Dock syntes därjämte böra meddelas föreskrift om den

tid, inom hvilken ansökningarna om lån borde vara ingifna för att komma i betraktande vid första fördelningen af beloppet. Kollegium, som delade styrelsens för Sveriges allmänna sjöfartsförening uppfattning om angelägenheten däraf, att lånen blefve för vederbörande tillgängliga så snart som möjligt, hölle före, att ansökningstiden icke borde bestämmas längre än sex veckor efter det meddelande i ämnet offentliggjorts. Slutligen har kollegium, som ansåge beaktansvärdt hvad styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening ifrågasatt om utfärdande af föreskrifter, när ansökningar om erhållande af lån från de genom kapitalafbetalningar till fonden återinflytande medel borde vara ingifna, afgifvit förslag i berörda hänseende.

Departements-
chefens yt-
rande.

Af de föreliggande framställningarna samt kommerskollegii öfver dem afgifna utlåtande torde uppenbart framgå, såväl att de redan till rederilånefonden anvisade medel varit till nytta, som ock att det vore till gagn för den svenska sjöfartsnäringen, därest ytterligare medel utöfver dem, som under innevarande och närmast följande år blifva disponibla, kunde anvisas till fonden.

Ett ytterligare bevis för behofvet af ökade medel till fonden är att finna däri, att ansökningar om nya lån å betydande belopp redan börjat inkomma till finansdepartementet samt att ytterligare flera dylika, på grund af gjorda förfrågningar, torde vara att inom kort dit infövänta.

Det är ett glädjande faktum, att den svenska sjöfartsnäringen — härutinnan delvis stödd af de af Riksdagen redan anvisade medel till rederilånefonden — börjat att alltmer vinnlägga sig om upprättandet af direkta transmarina linjer, hvilka helt visst äro af största betydelse för svenska industrialsters afsättningsmöjligheter på aflägsna marknader. Särskildt torde ofvanberörda linje Sverige—Sydafrika med föreslagen fortsättning till Australien vara förtjänt af uppmärksamhet. Då de rederier, som upprättat eller hafva för afsikt att upprätta direkta förbindelser med länder, i hvilka svenska exportartiklar finna eller kunna finna afsättning, skulle erhålla en afsevärd hjälp genom ett ökande af rederilånefonden, synes tvekan icke böra råda om lämpligheten af en åtgärd i den riktning, ofvanberörda underdåniga framställningar afse.

Mot kommerskollegii förslag, att det belopp, hvarmed fonden sålunda må komma att ökas, bör bestämmas till 5,000,000 kronor, har jag intet att erinra.

Då syftet med fonden bäst tillgodoses därigenom, att de ytterligare medel, som därtill kunna anvisas, må kunna i mån af behof ome-

delbarligen komma till användning, synes mig lämpligt, att nyssnämnda medel redan under innevarande år ställas till Kungl. Maj:ts disposition.

Beträffande förvaltningen och användningen af dessa medel böra uppenbarligen i hufvudsak gälla samma regler, som finnas stadgade för den redan bildade fonden, hvarvid dock de af sjöfartsföreningens styrelse framställda, af kommerskollegium förordade förslag i afseende å tiden för ingifvande af ansökningar om lån såväl från de medel, som nu kunna blifva anvisade, som ock från de genom kapitalafbetalningar till fonden återinflytande medel synas böra vinna afseende. Härom skall jag framdeles tillåta mig i underdånighet göra hemställan.

I fråga om dispositionen af inflytande räntor och kapitalafbetalningar å de lån, som kunna komma att utlämnas från det belopp, hvarmed fonden nu må komma att ökas, torde anledning icke föreligga att meddela andra bestämmelser än dem, som, enligt hvad ofvan anförts, lämnats i fråga om de redan till fonden anvisade medel. Hvad särskildt beträffar kapitalafbetalningarna, äro visserligen, äfven om lån blifva utlämnade före innevarande års utgång, inga kapitalafbetalningar å dessa lån enligt bestämmelserna i ofvanberörda kungörelse den 18 december 1903 att motse förr än under loppet af år 1910. Men då det af hvarjehanda orsaker kan inträffa, att låntagare antingen göra tidigare afbetalningar å sina lån, än de uppställda lånevillkoren uttryckligen föreskrifva, eller ock före låntidens utgång återbetala hela lånet, synas samma bestämmelser i detta hänseende kunna gälla för nya medel som för de redan anvisade.»

Hvad till statsrådsprotokollet blifvit meddeladt har synts utskottet innefatta giltiga skäl för den af Kungl. Maj:t föreslagna ökningen af lånefonden för rederinäringens understödjande, och får utskottet därför hemställa,

att Riksdagen under hufvudsakligen samma villkor och bestämmelser, som i fråga om den redan bildade lånefonden för rederinäringens understödjande stadgats med afseende å dess förvaltning och användning samt rörande dispositionen af inflytande räntor och kapitalafbetalningar å de från fonden utlämnade

lån, må bemyndiga riksgäldskontoret att, utöfver de till samma fond åren 1903 och 1905 anvisade belopp af tillhopa 10,000,000 kronor, i mån af behof tillhandahålla statskontoret ytterligare 5,000,000 kronor.

Stockholm den 19 mars 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

utgå ränta å nämnda lån och återstoden användas till amortering å statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp tid efter annan.

Stockholm den 19 mars 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
